

Taal 1

Lerarenopleiding Kleuteronderwijs

Eerste jaar

3 studiepunten

Je maakt kennis met uiteenlopende manieren om kleuters te stimuleren in hun taalontwikkeling. Wat is goede kinderliteratuur en -poëzie? Hoe zorg je ervoor dat kleuters geboeid zijn door je verhaal? Hoe pak je een gesprek aan met de hele klasgroep?

Docent: Leen Cockx

INHOUD

Inleiding	4
Didactische info	4
Info voor studenten met een examencontract	7
Workshop 1: Gesprekken voeren	8
1 Kenmerken van een goed gesprek.....	8
1.1 Je eigen taal.....	8
1.2 Inhoud van het gesprek	8
1.3 Vraagstelling	9
1.3.1 Een aantal vuistregels.....	9
1.3.2 SARC-vragen	10
1.4 Feedback	11
2 Na het gesprek	12
3 Organisatie van een goed gesprek.....	12
4 Anderstalige kleuters.....	13
5 Opbouw lesvoorbereiding gesprek	13
Workshop 2: De praatplaat en ander gespreksmateriaal.....	15
1 Praatplaat.....	15
1.1 Praatplaat kiezen	15
1.2 Praatplaat bespreken	15
1.2.1 Globaal kijken	15
1.2.2 Intens kijken	15
1.2.3 Verwerking	15
2 Ander materiaal.....	16
Workshop 3: Micro-teaching: gesprek.....	17
Workshop 4: Goede boeken	18
1 Goede boeken gedefinieerd	18
1.1 Het belang van smaakontwikkeling	18
1.2 De functies van jeugdliteratuur	19
1.2.1 De ontspannende functie.....	19
1.2.2 De creatieve functie	19
1.2.3 De informatieve functie	19
1.2.4 De opvoedende functie.....	20
1.2.5 De esthetische functie	20
1.2.6 De emotionele functie	20

2	Goede boeken kiezen.....	21
2.1	Recensies en boekentips	21
2.2	Literaire prijzen en andere initiatieven.....	21
2.3	Een prentenboek op maat.....	22
2.4	Prentenboeken versus verhalenbundels	23
2.5	Vernieuwen en uitdagen	24
	Workshop 5: Interactief voorlezen.....	25
1	Een onontbeerlijke activiteit	25
2	Voorlezen en vertellen	25
2.1	Voorlezen versus vertellen.....	25
2.2	Interactief voorlezen en vertellen	25
3	Algemene richtlijnen.....	26
3.1	Voor het lezen	26
3.2	Tijdens het lezen.....	27
3.2.1	Taal en visuele ondersteuning voorbereiden	27
3.2.2	Interactie voorbereiden	28
3.3	Na het lezen	31
3.3.1	Afronding	31
3.3.2	Verwerking	31
3.3.3	Herhaling	31
	Workshop 6: Interactief vertellen	32
1	Een verhaal vertelklaar maken.....	32
1.1	Het strippen van het verhaal.....	32
1.2	De wederopbouw van het verhaal.....	33
1.3	Visueel ondersteunen van een verhaal	34
	Workshop 7: Micro-teaching: interactief voorlezen & vertellen.....	35
	Workshop 8: Poëzie voor kleuters.....	36
1	Het belang van poëzie	36
1.1	Ontspanning en spel	36
1.2	Maatschappelijke ontwikkeling	37
1.3	Esthetische ontwikkeling	37
1.4	Taalontwikkeling	38
1.5	Denkontwikkeling.....	38
2	Een gedicht op maat.....	38
2.1	2,5-jarigen	39
2.2	3-jarigen.....	39

2.3 4- en 5-jarigen	40
Workshop 9: Poëzie met kleuters.....	41
1 Maak plaats voor poëzie.....	41
1.1 Een gedicht niet-gekaderd brengen.....	41
1.2 Een gedicht gekaderd brengen	41
2 Opbouw lesvoorbereiding poëzie	43
Workshop 10: Micro-teaching: spelen met versjes	44
Bijlage 1: Scorewijzers.....	45
Referenties.....	55

INLEIDING

In de kleuterklas is taal de hele dag door duidelijk aanwezig. Niet alleen tijdens de echte talige activiteiten zoals voorlezen, vertellen of taalspelletjes, maar de hele dag lang in alle gerichte activiteiten binnen de verschillende domeinen, en in de vele momenten waarin je wel in interactie treedt met de kleuters, maar niet meteen een activiteit voorbereid hebt. Het belang van taal in de kleuterklas is dus niet te onderschatten. Hoe je taal stimuleert in de verschillende muzische domeinen, leerde je al in de taalactiveringsweek.

In Taal 1 gaan we dieper in op uiteenlopende talige activiteiten en verrijken we je eigen taalgebruik naar kleuters toe. Dit opleidingsonderdeel situeert zich in de integrale lijn van het eerste opleidingsjaar. Je kreeg een basis in de taalactiveringsweek na periode 2, de lessen van Taal 1 geven we in periode 3 en 4 (semester 2).

We behandelen in dit opleidingsonderdeel heel wat verschillende thema's. Ze zijn stuk voor stuk gericht op je eigen omgang met taal in de kleuterklas, zodat je talige activiteiten op een goede manier kan uitvoeren en je de taalontwikkeling bij de kleuters optimaal stimuleert. Aangezien je als kleuteronderwijzer vaak schriftelijk communiceert met de ouders, maakt deze vaardigheid ook deel uit van het assessment.

De rode draad doorheen het opleidingsonderdeel is dat je eigen taal rijk en juist moet zijn. Correcte mondelinge taal is een basisvoorwaarde om de taalontwikkeling van de kleuters zo goed mogelijk te stimuleren. Door foutloos te schrijven maak je dan weer een goede indruk bij ouders, collega's en directie.

DIDACTISCHE INFO

Zie studiegids.

Deze vind je:

- op <http://ects.kdg.be/>;
- op Canvas;
- in de bibliotheek.

Eindcompetenties

DLR 1 (descriptor 1, 3, 4 en 5): begeleidt kleuters in complexe school- en klascontexten bij hun leer- en ontwikkelingsproces. Rekening houdend met de beginsituatie van de klasgroep en de belevingswereld van de individuele kleuter zorgt hij voor gepaste begeleiding, formuleert hij algemene en concrete doelen, selecteert hij passende leerinhouden en leerervaringen, aangepaste ontwikkelingsmaterialen en werkvormen.

OA 3.1: De student stemt zijn aanbod af op talenten van kinderen.

TC 2: Beoordelen en toegankelijk maken van teksten

TC 3: Mondeling opdrachten geven

IC 9: In staat zijn de manier/stijl van communicatie aan te passen aan de bestaande gebruiken in andere culturen (crossculturele communicatie-vaardigheden)

DLR 2 (descriptor 4 en 5): creëert een aangenaam en uitdagend speel-, leer- en leefklimaat in de klas en op school, met oog voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en het fysieke welzijn van de klasgroep en de individuele kleuter. Hij hanteert een zorgbrede aanpak en speelt positief in op de sociale, culturele en talige diversiteit binnen de klasgroep. Hij bevordert emancipatie, individuele ontplooiing en maatschappelijke participatie.

OA 3.2: De student focust in begeleiding op groeikansen van kinderen.

TC 1: Gesprekken voeren met kleuters

TC 2: Beoordelen en toegankelijk maken van teksten

IC 9: In staat zijn de manier/stijl van communicatie aan te passen aan de bestaande gebruiken in andere culturen (crossculturele communicatie-vaardigheden)

DLR 3 (descriptor 1 en 2): heeft een grondig inzicht in de brede ontwikkeling van de kleuter en beheerst de basiskennis - waaronder ten minste de ontwikkelingsdoelen - m.b.t. inhouden en vaardigheden uit de leergebieden Nederlands, muzische vorming en lichamelijke opvoeding.

TC 8: Voorlezen

DLR 4 (descriptor 5): creëert een veilige, werkbare en stimulerende speel-, leer- en leefomgeving. Hij zorgt voor een doel- en kindgerichte planning. Hij gaat correct om met administratieve taken.

OA 1.4: De student garandeert een hoge graad van kleuterinitiatief en ondersteunt dit met een duidelijke en soepele organisatie.

TC 11: Schrijven

IC 9: In staat zijn de manier/stijl van communicatie aan te passen aan de bestaande gebruiken in andere culturen (crossculturele communicatie-vaardigheden)

Attitude 3: kritische ingesteldheid

Attitude 4: leergierigheid

Concrete doelstellingen

1. Je kan kwaliteitsvolle kinderliteratuur selecteren op maat van een specifieke doelgroep. (DLR 1, OA 1.1, TC2, DLR 3, INT1)
2. Je kan een verhaal interactief voorlezen en vertellen, rekening houdend met de sociale, culturele en talige diversiteit binnen de klasgroep. (DLR2, OA1.2, OA2.2, OA3.2, DLR4, OA1.4, INT1)
3. Je kan kinderpoëzie op speelse wijze aanbrengen, rekening houdend met de sociale, culturele en talige diversiteit binnen de klasgroep. (DLR2, OA1.2, OA2.2, OA3.2, DLR4, OA1.4, INT1)

4. Je kan je adequaat verbaal en non-verbaal uitdrukken in verschillende contexten. (DLR2, TC1, IC14, DLR3)
5. Je kan kwaliteitsvolle gesprekken voeren met kleuters, rekening houdend met de sociale, culturele en talige diversiteit binnen de klasgroep. (DLR2, OA1.2, OA2.2, OA3.2, TC1, DLR4, OA1.4, INT1)
6. Je hebt inzicht in de ontwikkelingsdoelen Nederlands en kan correct gebruikmaken van de leerplannen Nederlands van alle netten. (DLR1, OA3.1)
7. Je kan een goed gestructureerde, helder geformuleerde en correcte brief voor ouders schrijven. (DLR3, TC11)
8. Je kan een goed gestructureerde, helder geformuleerde en correcte lesvoorbereiding maken voor de activiteiten interactief voorlezen, interactief vertellen, gesprek voeren en poëzie speels aanbrengen. (DLR1, OA1.1, OA3.1, TC1, TC3, TC7, TC8, TC11, DLR3, DLR4)

Voorlopig tijdpad en inhouden

Contactmoment	Inhoud	Doelstellingen
1	Gesprekken voeren	4, 5, 6, 8
2	De praatplaat en ander gespreksmateriaal	4, 5, 6, 8
3	Micro-teaching: gesprek	4, 5, 6, 8
4	Goede boeken kiezen	1
5	Interactief voorlezen	1, 2, 4, 6, 8
6	Interactief vertellen	1, 2, 4, 6, 8
7	Micro-teaching: interactief voorlezen/vertellen	1, 2, 4, 6, 8
8	Poëzie voor kleuters	1, 3, 6
9	Poëzie met kleuters	1, 3, 4, 6, 8
10	Micro-teaching: spelen met versjes	1, 3, 4, 6, 8

Onderwijsorganisatie

Dit opleidingsonderdeel heeft een gewicht van 3 studiepunten. Je hebt 20 uur les en 55 uur tijd voor zelfstudie.

We willen de tijd in de les zo veel mogelijk interactief inzetten en gebruiken voor het concrete inoefenen van de theorie, en dus de transfer naar de kleuterklas. Daarom is het aangewezen om de theorie van de workshop op voorhand door te nemen. Verder in deze cursus vind je per workshop het overzicht van de leerstof.

Voor elke les micro-teaching zorg je voor een uitgewerkte les die je tijdens die les kan uitvoeren. Deze les voorbereiden doe je in een groepje van maximum drie studenten. Op die manier krijg je zeer gerichte feedback die je zal helpen om een betere kleuteronderwijzer te worden. Ook van het observeren van je medestudenten zal je veel leren.

Assessment

Het assessment bestaat uit twee delen:

1. een authentieke schrijfpdracht (20%);
2. een vaardigheidstoets in de vorm van micro-teaching (80%).

De schrijfpdracht is een voortgangstoets. Je krijgt in september een beginassessment. Op basis van het resultaat op deze toets en het bijhorende advies kan je je kennis en vaardigheden uitbreiden via leerroutes. In januari en juni volgt een nieuwe opdracht. Ook in januari krijg je een advies tot remediëring. Het hoogste cijfer van de drie toetsmomenten is je eindcijfer voor dit deel van het assessment. De bijhorende scorewijzer vind je in bijlage.

Na periode 4 vindt er een assessment plaats in de vorm van micro-teaching. Je kiest een belangstellingscentrum en een leeftijd. Daarvoor stel je een lijstje streefwoordschat op. Je bereidt binnen dat belangstellingscentrum en voor die doelgroep een les interactief voorlezen, een les interactief vertellen, een les rond een gesprek en een poëzieles voor. Je noteert telkens dezelfde streefwoordschat bij de algemene doelstellingen. Voor de les interactief voorlezen gebruik je een ander verhaal dan voor de les interactief vertellen. Onderaan de lesvoorbereidingen interactief voorlezen en vertellen en de poëzieles noteer je de argumenten voor de keuze van het prentenboek/verhaal/gedicht.

Je lector post drie uur voor aanvang van het assessment een bericht op Canvas waarin je kan zien welke van de vier lessen je moet uitvoeren. Op het examen geef je de vier lesvoorbereidingen af aan je examinerende lector. De vier lesvoorbereidingen zijn voorwaarde voor deelname aan het assessment. Je lector beoordeelt je volgens de vooropgestelde criteria die je in de scorewijzers in bijlage kan vinden.

INFO VOOR STUDENTEN MET EEN EXAMENCONTRACT

Een student met examencontract mag geen onderwijsactiviteiten bijwonen. Hij legt alleen examen af. De student heeft toegang tot Canvas en vindt informatie over zijn opleidingsonderdelen in de ECTS-fiches (in de studiegids). Daarnaast maakt hij zich in een e-mail naar de lector/docent bekend als examencontractstudent.

In diezelfde mail mag de student ook aanvullende informatie vragen over de inhoud van het opleidingsonderdeel en het examen. Hij heeft recht op één antwoord op deze mail.

WORKSHOP 1: GESPREKKEN VOEREN

Een gesprek voeren met kleuters is een volwaardige activiteit die je grondig moet voorbereiden. De kwaliteit van je vraagstelling bepaalt immers de kwaliteit van het gesprek en de mate waarin je de taalvaardigheid van de kleuters stimuleert. Je hanteert de leerplandoelen luisteren en spreken om je concrete doel te bepalen.

Deze activiteit vraagt een speelse aanpak. Je begint met een speelse sfeerschepping om de aandacht van de kleuters te trekken en de betrokkenheid te verhogen. Tijdens het gesprek stel je verschillende soorten vragen. Je vraagt door om het gesprek uit te diepen. Je rondt de activiteit af door nog even terug te blikken op de inhoud van het gesprek of door het kort samen te vatten.

1 KENMERKEN VAN EEN GOED GESPREK

1.1 Je eigen taal

Een gesprek met kleuters moet aan een aantal algemene kenmerken beantwoorden in functie van de bevordering van hun spreekvaardigheid. Als je je houdt aan de principes van het onderdeel taalaanbod van taalontwikkeland lesgeven, is de kans groot dat je de spreekvaardigheid van je kleuters vooruithelpt. De belangrijkste items om onder de aandacht te brengen wat betreft je eigen taal zijn de volgende:

- Maak gebruik van korte en eenduidige zinnen;
- Hanteer eenvoudig en concreet woordgebruik, afgestemd op de woordenschat van de kleuter, die zich uitbreidt naarmate de kleuter ouder wordt;
- Ondersteun wat je zegt met intonatie en lichaamstaal. Neem in geen geval de kleuter dreun over. Zorg ook voor visuele ondersteuning in de vorm van prenten en/of materiaal;
- Praat rustig, je spreektempo mag niet te hoog liggen;
- Voorkom herhalingen van de opmerkingen van de kleuters. Enkel de echt relevante opmerkingen mogen op die manier onderstreept worden. Het is vervelend als je echoot;
- Waak erover dat je steeds rijke taal aanbiedt. Integreer streefwoorden en schooltaal.

1.2 Inhoud van het gesprek

Om ervoor te zorgen dat je een gesprek kan uitlokken bij kleuters, is het heel belangrijk dat je goed nadenkt over het onderwerp van je gesprek. Het moet altijd aansluiten bij de leefwereld of de belangstellingssfeer van de kleuters.

Voorzie boeiende en uitdagende inhoud

Als je een gesprek plant binnen een belangstellingscentrum, zorg dan voor een instapniveau aan het begin van het BC. Wat weten de kleuters al en wat kan je inschakelen om hen aan het praten te brengen? Eerder naar het einde van een BC kan je verder bouwen op de ervaringen die ze intussen hebben opgedaan. Denk op voorhand ook goed na over de inhoudelijke opbouw van je gesprek. Als je het over 'ziek zijn' zal hebben, kan je bijvoorbeeld heel wat deelthema's aansnijden: symptomen, de dokter, de dokterstas, verzorgen, verzorgd worden, kaartjes schrijven ...

Maak een probleem

Zet kleuters aan tot denken door zelf een probleem te creëren. Misschien ben jij een dokter die niet meer weet wat hij met zijn materiaal moet doen of ben je bezorgd over hoe je de zieke klaspop moet verzorgen? Binnen BC 'vakantie' kan je misschien samen met de kleuters een reisbestemming voor jezelf uitzoeken? Je kan namelijk echt niet kiezen. Kleuters schieten hun juf/meester met plezier ter hulp.

Doe prikkelende uitspraken

Ook in deze context kan je op de hulp van kleuters rekenen. Op de uitspraak 'Oh ja, de stethoscoop moet ik op je hoofd leggen, zeker?' zullen ze vast reageren. De juf/meester die gek doet of iets verkeerd begrepen heeft, daagt kleuters uit om na te denken en hun gedachten te verwoorden.

Verwoord eigen ervaringen

Geef zelf het goede voorbeeld door ook je eigen ervaringen en gevoelens te verwoorden. Als je een gesprek over het ontbijt start met je eigen gewoontes, zijn kleuters dikwijls extra geboeid. De persoonlijke leefwereld van hun juf/meester vinden ze vaak bijzonder interessant.

Combineer taal met handelen

Nieuwe woordenschat of inhouden worden duidelijker voor kleuters wanneer ze die kunnen zien, ervaren of zelfs uitvoeren. Zo zal een kleuter beter onthouden wat 'een stethoscoop' is wanneer hij de kans krijgt om met die stethoscoop naar iemands ademhaling te luisteren.

1.3 Vraagstelling

1.3.1 Een aantal vuistregels

Als je ongemakkelijke stiltes wil vermijden tijdens je gesprek, is het belangrijk om volgende vuistregels in het achterhoofd te houden bij je vraagstelling.

Open versus gesloten vragen

Geef de voorkeur aan open vragen, dat zijn vragen die uitnodigen tot gesprek.

De vraag "Ben jij gisteren naar je oma geweest?" is een gesloten vraag. De kleuter kan hier enkel antwoorden met 'ja' of 'nee'. Dergelijke gesloten vragen stimuleren noch de taalontwikkeling, noch het verdere gesprek. "Wat heb jij gisteren gedaan, Jasper?" is een open vraag. Het antwoord is niet gewoon 'ja' of 'nee'. De kleuter krijgt hier de kans zijn ervaringen te verwoorden. Dergelijke open vragen stimuleren de taalontwikkeling en het verdere gesprek.

Retorische vragen (vragen waarop je geen antwoord verwacht)

Retorische vragen geven de kleuters het gevoel dat ze mee mogen beslissen, terwijl de kleuteronderwijzer eigenlijk al beslist heeft wat de kleuters gaan doen. Deze vragen moet je dus vermijden. Een vraag als "Zullen we ons liedje nog eens zingen?", is geen echte vraag. De kleuteronderwijzer heeft zelf het plan opgevat het lied te zingen en zal dit voornemen ook uitvoeren, wat de kleuters ook antwoorden. Een dergelijke retorische vraag heeft geen enkele zin. Door retorische vragen te stellen, misleid je de kleuters. Wat ga je trouwens doen als ze "Nee!" antwoorden?

Enkelvoudige versus samengestelde vragen

Samengestelde vragen zijn erg moeilijk te beantwoorden voor de kleuters. Als je samengestelde vragen stelt, loopt een gesprek gemakkelijk vast. Je stelt dus beter enkelvoudige vragen. De vraag "Toen je nog in de Schoolstraat woonde en je oma op woensdagnamiddag kwam oppassen, gingen jullie dan niet regelmatig naar het park en daarna een ijsje eten bij Margriet of was dat pas veel later met je mama?" is een samengestelde vraag. Op welke vraag moet de kleuter eerst antwoorden? Is de kleuter in staat deze situatie te ontrafelen? Een dergelijke samengestelde vraag leidt enkel tot veel verwarring. Beter is: "Wie houdt er van ijsjes?" enz.

Uitsluitingsvragen

Vermijd uitsluitingsvragen. "Wat hebben jullie met Kerstmis gekregen?" sluit bijvoorbeeld onmiddellijk een aantal kleuters uit, want niet iedereen viert Kerstmis. Ga er niet vanuit dat alle kleuters uit gelijkaardige gezinssituaties komen.

1.3.2 SARC-vragen

Om zo veel mogelijk reactie uit te lokken bij de kleuters en erover te waken dat je verschillende woordsoorten aan bod laat komen, werk je met de SARC-vragen. Deze vragen hebben telkens een ander type antwoord. Zo vermijd je dat je alleen naar substantieven vraagt. Bovendien is het een goede manier om te differentiëren. Je kan sterkere kleuters uitdagendere denkvragen stellen. Tijdens het gesprek zelf bied je de verschillende soorten vragen bij voorkeur door elkaar aan.

a. Substantievragen: je vraagt naar wie/wat?

- *Wie is er jarig? Hoe zie je dat?*
- *Wie komt er op bezoek?*
- *Wie zit er aan tafel?*
- *Wat heeft de oma meegebracht?*
- *Wat zou er in het cadeau zitten?*
- *Wat staat er op de tafel?*

b. Activiteitsvragen: wat doen de personages? Wat gebeurt er?

- *Wat doet de opa? (koffie drinken / morsen)*
- *Wat doet de mama? Wat zegt ze?*
- *Wat doet de jongen?*
- *Wat doet het kleine meisje?*

c. Relatievragen: je stelt vragen over verbanden tussen voorwerpen, personages; oorzaak/gevolg; chronologie; deel/geheel; middel/doel

- *Wie staat er op de tekening? Wie zou de tekening gemaakt hebben?*
- *Hoe oud wordt het meisje?*
- *Wie zouden de kinderen op de prent zijn?*
- *Waarom komt oma later dan opa?*
- *Wat zouden de kinderen nog doen vandaag?*
- *Is mama blij dat oma er is? Hoe zie je dat?*
- *En opa?*
- *Hoeveel mensen hebben er al taart gegeten?*

- d. Confrontatievragen:** je peilt naar de beleving en mogelijke ervaringen van de kleuters in verband met het onderwerp.
- *Wie vindt dit een leuk feestje?*
 - *Wat zou jij het liefste eten op dit feestje?*
 - *Wie komt er naar jouw verjaardagsfeestje?*
 - *Hoe zouden wij de klas kunnen versieren als we een feestje doen voor een jarig vriendje?*

1.4 Feedback

Het is als kleuteronderwijzer bijzonder moeilijk om het klassieke patroon van kennisvraag, antwoord, feedback te doorbreken. Dat patroon zwingelt het denk- en communicatievermogen van kleuters te weinig aan.

De volgende zinnen kan je volgens onderzoeker Chiel van der Veen gebruiken om dit patroon te doorbreken en te gaan voor meer diepgang (Van der Veen, 2016):

Zin	Motivatie
Kun je daar nog iets meer over zeggen? Dus jij zegt...? Kun je een voorbeeld geven?	Daag kinderen uit om hun ideeën en gedachten te delen, uit te breiden en te verhelderen. (Geef de leerling ruimte om het met je eens/oneens te zijn.)
Wie kan herhalen wat Boris net zei?	Daag kinderen uit (kritisch) naar elkaar te luisteren en elkaars ideeën serieus te nemen.
Waarom denk je dat? Gaat het altijd op die manier?	Daag kinderen uit om te redeneren.
Ben je het eens met wat Imane net zei? Waarom? Wie kan nog iets toevoegen aan het idee van Bas?	Daag kinderen uit om samen te denken en voort te bouwen op elkaars ideeën.
Wat bedoel je precies? Ik begrijp niet wat je bedoelt. Waarom is het belangrijk dat we naar elkaar luisteren?	Daag kinderen uit te reflecteren op hun communicatieve uitingen en het verloop van het gesprek.

Verder is het van belang dat je de principes van de pijler feedback van taalontwikkellend lesgeven in het achterhoofd blijft houden:

- Bevestig positief als je kleuters de moeite doen om te spreken;
- Geef verbale en non-verbale luisterresponsen;
- Verbeter de taaluitingen van je kleuters impliciet door het juiste terug te geven;
- Zorg voor herhaling en uitbreiding.

2 NA HET GESPREK

Aan het einde van een gesprek kan je terugblikken naar de sfeerschepping of een samenvatting maken van wat er gezegd is. Een verwerkingsactiviteit die aansluit bij het gesprek kan voor een mooie overgang zorgen.

Je kan de output van een gesprek ook visualiseren in een mindmap. Je stelt vragen en inventariseert de antwoorden. Je gebruikt hiervoor niet alleen woorden maar ook beelden. Na het gesprek krijgt de mindmap een goed zichtbare plaats in de klas, zo kan je ernaar terugwijzen en kunnen de kleuters hem ook gebruiken als houvast. Meer informatie vind je via www.mindmappenmetkleuters.nl.

3 ORGANISATIE VAN EEN GOED GESPREK

Tijdens gesprekken kunnen problemen optreden. Enkele van de meest voorkomende zijn:

- Dezelfde kleuters zijn steeds aan het woord. Ze stellen de meeste vragen en geven vervolgens het antwoord erop;
- De kleuters praten voortdurend door elkaar;
- De kleuters gaan zo op in het onderwerp dat ze nauwelijks hun beurt kunnen afwachten;
- De kleuters dwalen af van het oorspronkelijke onderwerp;
- Het gesprek stopt, verwatert.

Volgende tips kunnen je helpen om problemen te voorkomen of aan te pakken:

- Zorg ervoor dat de kleuters weten wanneer een gesprek begint, maar vooral wanneer een gesprek eindigt. Laat een gesprek niet doodbloeden;
- Durf het gesprek af te breken als het niet meer loopt. Het kan zijn dat het beter is later op een bepaald onderwerp terug te komen;
- Een kleuter moet pas spreken als hij dat zelf wil. Zorg ervoor dat hij aan het woord kan komen door niet steeds dezelfde kleuters hun zegje te laten doen;
- Herhaal enkel de uitspraken van de kleuters die van wezenlijk belang zijn;
- Dring je mening niet op aan de kleuters;
- Toon interesse in wat kleuters aanbrengen door op hun uitspraken in te gaan;
- Controleer steeds of kleuters begrijpen wat je zegt. Je kan al veel afleiden uit de lichaamstaal;
- Heb voldoende aandacht voor de kleuters die aan het woord zijn (oogcontact!);
- Stuur het gesprek zo dat wat van belang is, verdiept wordt;
- Maak vooraf duidelijke gespreksregels:
 - Als kleuters aan het woord willen komen, moeten ze dit te kennen geven door het afgesproken signaal te gebruiken, bijvoorbeeld: hand opsteken;
 - Kleuters moeten andere kleuters laten uitspreken;
 - Kleuters moeten luisteren naar elkaar, dat wil zeggen: geen onderonsjes;
 - Spreek met de kleuters een teken af dat kan gebruikt worden wanneer ze elkaar of iets niet begrijpen, bijvoorbeeld wanneer iemand te zacht spreekt;
 - Maak vooraf aan de kleuters duidelijk dat iedereen aan het woord mag komen, hetzij in deze gespreksronde, hetzij later.

NOOT: Tracht samen met de kleuters tot gespreksregels te komen, zeker bij oudere kleuters is dat mogelijk. Zo zullen ze de regels beter onthouden en hanteren;

- Voortdurend hameren op het naleven van de gespreksregels maakt een vlot gesprek onmogelijk;
- Plaats jezelf zo dat elke kleuter je gezicht kan zien tijdens het gesprek;
- Wanneer kleuters te lang aan het woord zijn, aarzel niet hen te onderbreken op een voor hen begrijpelijke manier;
- Geef voldoende spreekruimte. Geef kleuters de tijd om na te denken over hun antwoord. Geef niet te vlug zelf het antwoord;
- Praat stiltes niet meteen vol. Als je even wacht, komt er vaak een aanvulling op de vorige spreker;
- Zorg voor voldoende afwisseling tijdens het gesprek. Kan je de kleuters materiaal tonen, bewegingen laten maken, problemen laten oplossen ...?

4 ANDERSTALIGE KLEUTERS

Tijdens een gesprek lijken anderstalige kleuters dikwijls weinig aan bod te komen. Hun kennis van het Nederlands volstaat niet altijd om op de vragen te antwoorden. Daardoor is hun betrokkenheid lager. Ook voor hen zijn gesprekken nochtans krachtige leermomenten, die je niet verloren mag laten gaan.

Anderstalige kleuters die nog weinig Nederlands kennen, plaats je best zo dicht mogelijk bij jou. Zo kan je snel aftoetsen of de kleuter nog betrokken is, de nabijheid geeft je ook de kans snel iets te verduidelijken aan de hand van woord of beeld (prent, foto ...). Voor hen is het extra belangrijk dat je het gesprek voldoende visueel ondersteunt.

Kleuters die nog niet praten, verstaan en begrijpen vaak wel wat je vraagt. Door hen meer gesloten vragen te stellen, betrek je ze bij het gesprek. Er bestaan verschillende soorten gesloten vragen die geschikt zijn voor deze kleuters:

- Ja/neen-vragen: vb. speel jij graag voetbal?
- Aanwijsvragen: vb. toon eens de voetbal op deze prent.
- Of/of-vragen: vb. wat doe je het liefst: voetballen of fietsen?
- Tegendeelvragen: vb. jij speelt graag voetbal he? (vraag aan een kleuter die niet graag voetbalt).

Met een aantal kleine interventies kan je een kringgesprek dus ook voor anderstalige kleuters zinvol maken.

5 OPBOUW LESVOORBEREIDING GESPREK

Een gesprek is een volwaardige activiteit waar je een lesvoorbereiding voor uitschrijft. De opbouw van een dergelijke lesvoorbereiding kent een vast stramien. Bij elke fase noteer je welke visuele ondersteuning er zal zijn.

- Beslis of je je gesprek in kleine of in grote groep wil voeren en welke ervaringskans je nastreeft (GSL of O).
- Beschrijf in de beginsituatie de mondelinge taalvaardigheid van je doelgroep.
- Selecteer leerplandoelen. Een spreekdoelstelling is evident bij een gesprek, maar ook een luisterdoel behoort tot de mogelijkheden als je veel nieuwe begrippen aanbrengt.
- Bedenk een goede sfeerschepping.
- Maak afspraken met de kleuters.
- Schrijf het verloop van de les uit in verschillende fases. Je noteert nooit één lange lijst met vragen, maar deelt je vragen op volgens de deelaspecten die je onderscheidt binnen je onderwerp.
- Zorg ervoor dat de kleuters niet alleen spreken. Las ook doemomenten in.
- Rond het gesprek mooi af door terug te blikken op de sfeerschepping en/of samen te vatten wat er precies gezegd is.
- Zorg voor een mooie overgang naar de activiteiten in de hoeken.